

Minő elveket kövessünk az erdei tisztások beerdősítésénél?

Irta: Tomcsányi Gusztáv.

Az erdeinkben oly nagy számban előforduló tisztások majdnem mindenütt erdőirtás által keletkezettek; kivételt csakis a fatenyészet határán túl lévő havasi legelők, valamint az erdőégések és más elemi csapások által keletkezett kopárok képeznek.

Hogy az erdőirtást az erdőbirtokosok annak idején nem akadályozták, sőt sok esetben még maguk is ösztönözték arra a népet, a felett nem lehet csudálkozni, ha meggondoljuk, hogy erdeinknek igen nagy része, még csak néhány évtized előtt is, alig jövedelmezett valamit, az irtások után pedig a nép bért vagy illetéket fizetett, munkaszolgalmakat vállalt, vagy az irtások termésének egy részét szolgáltatotta be a birtokosnak.

Valószínű, hogy az erdei tisztások kiterjedése többé-kevésbé arányban állott az egyes vidékek lakosságának számával, illetőleg az erdön kívül levő mezőgazdasági területek kiterjedésével; az oly vidékeken ugyanis, a hol a földműveléssel foglalkozó lakosság száma arányban állott az erdön kívül levő mezőgazdasági területekkel, csak kevés erdei tisztás keletkezett, kivált ha a mezőgazdasági területek jó minőségűek voltak, az erdőben pedig csak kevés, irtásra alkalmas terület volt található; és viszont a sűrű népességgel bíró vidékeken, főleg ha a nép mezőgazdasági földjei silányak voltak és az erdőben elég mezőgazdasági földdé átalakítható terület volt található, az irtások kiterjedése is nagyobb volt.

Minden egyes esetben feltehető, hogy első sorban a községekhez közel fekvő, könnyen hozzáférhető és aránylag

legjobb talajjal bíró helyeken, tehát a völgyek alján, lapos hegyhátakon, utak mentén keletkeztek a tisztások s csak később szorult rá a nép a távolabb fekvő, kevésbé jó minőségű területek irtására.

Az a körülmény, hogy az erdei tisztások legnagyobb része rét gyanánt használtatik, abban leli magyarázatát, hogy az erdő rétté könnyebben volt átalakítható, mivel a mezőgazdasági művelésnek ez a neme nem kívánja meg okvetlenül, hogy a tuskók és gyökerek azonnal kiirtassanak, másrészt a községekől távolabban, az erdő között fekvő és a tulajdonképeni utak hiányában nehezen megközelíthető erdei tisztások felszántása, trágyázása stb., továbbá a gabonaművek vagy kapásnövényeknek az emberek, legelő marha és vad károsításai ellen való megvédése, valamint a termés elszállítása sokkal több fáradsággal jár, mint a primitív rétművelés és a szénának, kivált télen át, szánon való hazaszállítása.

Az oly erdei tisztások, a melyek most csak legeltetésre használatnak, eredetileg szintén rétek lehettek, s csak később, a midőn a rétművelésre már nem voltak alkalmasak, hagyattak fel. Valószínű, hogy az ily felhagyott rétek nagy része lassanként ismét beerdősült; erre engednek következtetni a zárt erdő között völgyek alján, utak mentén gyakran előforduló lág fanemekkel cserjékkel benőtt ritkás helyek.

Addig a míg az erdő mitsem jövedelmezett, az erdőbirtokos sem sokat törődött az erdei tisztásokkal, a mint azonban az erdőgazdaság is fejlődésnek indult, az erdőben elszórva lévő tisztások is mind nagyobb gondot okoztak neki, kivált az olyanok, a melyek időközben idegen tulajdonba mentek át, mert az erdő határainak megőrzése, illetőleg megakadályozása annak, hogy a tisztások további irtás által meg ne nagyobbíttassanak, sok kellemetlenséggel járt; ezenfelől a

tulajdonosoknak tisztásaik használása közben sok alkalma nyílt az egyéb erdőkárosításokra is, és pedig főleg legeltetési kihágásokra, mivel a tisztások legeltetése, s a marhának az erdőn, sokszor vágásterületeken való áthajtása közben a pásztorok alig ellenőrizhetők; a falopások, új utak, marhacsapások által pedig szintén oly sok kárt okoztak és oly sok kellemetlen perlekedésre nyújtottak alkalmat a tisztások tulajdonosainak, hogy mondhatni sok esetben, főleg ezek az erdei tisztások kényszerítették az erdőbirtokosokat arra, hogy a tagosítást, birtokelkülönítést sürgessék, mivel ez alkalommal módjuk nyílt arra, hogy az ily tisztásokat, vagy legalább azok legnagyobb részét ismét az erdőbirtokhoz csatolhassák, a mi az erdőgazdaságnak bizonyára igen nagy előnyére vált.

A tagosítás befejezte után az erdőgazdának még nagyon is élénk emlékezetében voltak azok a kellemetlenségek, a melyeket neki az erdei tisztások okoztak addig, a míg idegen tulajdont képeztek, sok erdőbirtokos tehát nagyrészt ezek benyomása alatt határozta el magát arra, hogy az összes erdei tisztásokat beerdősítse, elfeledkezvén arról, hogy nem magok a tisztások, hanem azok tulajdonosai okozták a kellemetlenségeket.

Erdőgazdasági szempontból tekintve a dolgot, mindenestre igen sok erdei tisztás okvetetlenül beerdősítendő. Ilyenek első sorban a csak legelő gyanánt használható tisztások, mivel ezek további fentartása által a legeltetési kihágásokra nyújthatnák alkalmat; hasonlóképen beerdősítendőek az oly silány rétek is, a melyek okszerű berendezés mellett sem alakíthatók át jó rétekké, még pedig ezek közül kiváltképen az olyanok, a melyek csekély kiterjedésűek és az erdőben elszórva, a közlekedési utaktól távol fekszenek, de beerdősítendőek a jobb minőségű rétek közül az olyanok is, a melyek csekély kiterjedés mellett az erdőtestet szabálytalanul szét-

tagozzák, mivel rendszerint az azoktól várható közvetlen vagy közvetett haszon nem áll arányban a fentartásuk által az erdőgazdaságra háromolható hátrányokkal. Ugyancsak beerdősítendők a szántóföldek gyanánt használt hegységi tisztások is, kivéve ha fentartásuk mellett más tekintetek szólnak, mint például, ha azokat maga a birtokos műveltetheti, vagy az erdészeti személyzetnek, erdei munkásoknak adhatók ki illetménybe. A bérletrendszer mellett az ily szántók csakhamar annyira kizsaroltatnak, hogy később bérbe alig lesznek adhatók, s végre a beerdősítés sikerét is kétségessé teszik.

Hogy a beerdősítés mind ez esetekben csak akkor teljesíthető előnnyel, a mikor a tisztások közvetlen szomszédságában levő erdők kerülnek kihasználás alá, az természetes, kivételt képeznek azonban a nagyobb kiterjedésű, tehát az állandó osztagok gyanánt besorozható tisztások.

A jobb minőségű erdei rétek beerdősítése ellenben sőt a silányabbaké is azon esetben, ha okszerű művelés által jó minőségűekké alakíthatók át, erdőgazdasági szempontból sem helyeselhető és csak akkor engedhető meg, ha az erdőbeosztásnak nagy akadályul szolgálnak. A fentartásra szánt rétek s esetleg szántók azonban mindenesetre kikerekítendők, hogy határaik lehetőleg szabályosok legyenek.

Fentartásra érdemesek első sorban a völgyek alján elterülő, többé-kevésbé sík helyen levő rétek, mivel ezek a mellett, hogy állandó rétművelésre rendszerint alkalmasok, vagy legalább kisebb költséggel erre a célra alkalmasokká tehetők, a szükség szerint, mint farakodó helyek csemetekertek is igen jó szolgálatot tehetnek az erdőgazdaságnak. Ezekon kívül azonban czélszerű lehet sok esetben még a lankás helyeken, a hegyhátakon fekvő réteket is fentartani, ha azok jól kikerekíthetők s főleg ha állandó rétművelésre most is alkalmasak.

Az ily rétek fentartása által, a mellett, hogy azok mint említve volt, farakodók, csemetekertek gyanánt is felhasználhatók, az erdőbirtokosra még az a haszon is háramlik, hogy a míg egyrészt a vidék takarmánymennyiségét szaporítván, az erdőtermények kiszállításához, vontatásához szükséges marhaállomány szaporodását mozdítják elő, általuk tehát az erdőbirtokos könnyebben juthat olcsó fuvarerőhöz, addig másrészt a takarmány mennyiségének megszorodása mellett, a népet az erdőre annyira veszélyes legeltetésben is inkább lehet korlátozni; azonfelül pedig, kivált az elegendő mezőgazdasági földek hiányára visszavezethető gyér lakossággal bíró hegységi vidékeken, a többé-kevésbé marhatartásra utalt nép megélhetését megkönnyebbitvén, az erdei munkásokban is kisebb lesz a hiány. Az erdei munkás ugyanis állandóan csak ott telepedik meg, a hol némi mezőgazdasággal is foglalkozhatik, már pedig kétségtelen, hogy az erdőbirtokosnak érdekében áll az, hogy munkásai állandóan az erdőbirtok közelében lakjanak, főleg azon okból, mivel sok munkánál, mint például az erdősitéseknél, nemcsak azon meglett korú férfimunkásokra van szükség, a kik nagyobb távolságra is el szoktak munkába menni, hanem az asszony- és gyermekmunkásokra is, a kik pedig rendszerint csak akkor vállalnak ily munkát, ha eközben állandó lakóhelyük közelében maradhatnak.

Az erdei réteknek egyszerű fentartása által azonban még nem lehet a fennebbieken érintett célokat elérni, mert az erdei rétek nagyobb része nálunk, kivált a hegységekben, mondhatni, ősállapotban van, vagyis művelésük, ha ugyan annak nevezhető, eddig jóformán csak abból állott, hogy évenként egyszer lekaszálták őket. Az ily rétek nem sokat lendíthetnek a takarmányszükség megszüntetésénél, ezért az erdőbirtokosnak saját érdekében arról kellene gondoskodnia, hogy azok termelőképessége lehetőleg fokoztassék és pedig

részben az által, hogy felületek kiegyengettessék, a vizenyős lapos helyek lecsapoltassanak, a mellett gondosan kitisztíttassanak, sőt ha kivihető, trágyáztassanak, vagy e helyett mesterséges öntözésre rendeztessenek be, annyival inkább, mivel tudvalevőleg az erdei réteknek ily kezelés mellett kétszer, sőt a mesterséges öntözésnél 3—4-szer annyi lesz a fűtermése, a mint ezelőtt volt.

Sok esetben elegendő lesz, ha mintegy útmutatásul csak egy-két részletet rendeztet be ily módon az erdőbirtokos, a többiek berendezését pedig kellő felügyelet mellett a bérlők vagy haszonbérlőkre bizza, vagyis ha a bérbeadásnál a rétek fokozatos jó karba hozatalát feltételül tüzi ki és ezen feltétel szigorú betartása felett örködik; ezt keresztülvinni kiváltképen az erdei munkásoknak illetménybe kiadott réteknél nem lesz nehéz, kivált ha a jó példával sikerül meggyőzni a rétek használóit arról, hogy fáradságuk a jobb fűtermés által bőven megtérül.

A bérbeadásnál minden körülmények között előny adandó a kisebb részletekben való bérbeadásnak az oly bérbeadás felett, a mikor az egy község határában lévő összes rétek egy bérlőnek adatnak át nyereszkesedésre, még pedig egyrészt azért, mivel a részletenként való bérbeadásnál azok lesznek a bérlők, a kik tényleg munkásai vagy fuvarosai az erdőbirtokosoknak, a nagybérletnél pedig ezek csak mint albérlők szerepelhetnek, de másrészt a nagybérletnél a rétek jókarba hozása is alig lesz elérhető.

Igaz, hogy a részletekben való bérbeadásnál a béretek nyilvántartása, a bérösszegek beszedése több munkával jár, de az ez által elérhető bértöbblet, valamint a közvetett haszon, a nagyobb munkáért csakhamar kárpótlást nyújt. Méltányos szerződési feltételek kikötése, de az azokhoz való szigorú ragaszkodás, valamint a megbízhatlan bérlőknek a bérletből

való kizárása által csakhamar rendezhez szoktatható a nép is. Ha például kiköttetik, hogy a szénatermést csak a bérösszegnek lefizetése után szabad az erdőből elszállítani, s az oly bérlő, a ki netán a rosz rétművelés mellett a bérösszeggel fel nem érő silány termést e miatt kaszálatlanul vagy lekaszálvá otthagyja, a bérletből egyszer s mindenkorra kizáratik: a bérösszeg beszedése sem lesz nehéz, mivel a komoly bérlők igyekezni fognak elvállalt kötelezettségeiknek pontosan megfelelni.

Azt hiszszük végül, hogy nem czélszerű az erdei réteken a legeltetést megengedni, már csak azért sem, mivel e közben a rétek használóinak a legeltetési kihágásokra bő alkalma nyílik; a bérbe vagy illetménybe való kiadásnál tehát ez is feltételül lenne kikötendő.

A távolságmérés pontosságáról.

Közli: Simon Gyula, járási főerdész.

Ujabb időben a távolságmérés mindinkább kiterjedt használatba jő az erdészeti célokra szükséges részletes felmérések-nél, minek oka tapasztalat szerint az, hogy ezen mérésmódnak, a láncz- vagy szalaggal eszközölt mérésekkel szemben elvitázhatlan nagy előnyei vannak, ugy a teljesített munka pontossága, mint a felhasznált idő tekintetében.

Ismerjük a láncz- vagy szalaggal való mérésmódnál elkövethető hibák mértékét, melyek vagy a talaj felszínében, vagy az alkalmazott munkások felületes és megbizhatlan eljárásában találunk magyarázatot.

Ám a távolságmérés is hibákat rejt magában, s hogy a teljesített munka pontosság tekintetében felülmulja a lánczmérést, szükséges az elkövethető hibákat a minimumra redu-